

MODERN TÁBLÁZATSZEDÉS

Még nem is olyan régen, alig egy évtizeddel ezelőtt, sőt sok helyen még ma is mélyen befészkelődött gondolat az, hogy bármily irány vagy stíl legyen is az irányadó, jobban mondvá divatos: a szedéstechnika valamennyi ágánál (akcidencia, könyvszedés stb.) bizonyos változást és átalakulást idézhet elő, de a táblázatszedés az a nyomdászati kínai fal, amelyen eddig a mindenkori haladás rést törni vagy változtatni nem tudott.

Pedig az idők folyama, a minden téren való újítás megmutatta, hogy ma már a táblázatszedésnél is nemcsak hogy szabad, hanem sok esetben a nyomtatvány tetszetőssége és csinos kivitele éppenséggel megkívánja, hogy a táblázatot is modernebb irányban, szebb formában állítsuk elő, ép úgy, mint bármely más szedést.

Nézzünk csak meg néhány régebbi módon szedett táblázatot s gondolkozzunk kissé azok kivitele felett. Általános szabály volt fejevonalul a félpetites kövérfinom lénia használata, melyet kétféleképpen is alkalmaztak és pedig így — és így is —. Voltak ugyan itt-ott egyes eltérések, ahol e helyett más lénia, pl. negyedpetites egész kövér, duplafinom, vagy kövér és finom, néhol meg negyedcicerós kövérfinom lénia használtak: de általános mégis csak a félpetites kövérfinom lénia alkalmazták. Az oldalléniák is sokféleképpen szedettek, láttunk finom, félkövér, egész kövér, s sok esetben kövérfinom lénia is alkalmazni.

A fejet a lábtól elválasztó vonal gyanánt majdnem mindig félkövér lénia használtak, akár volt a lábban kövér lénia akár nem. Duplafinom vonalat, — ami pedig, ha nincsen kövér lénia a lábban sokkal megnyerőbb külsőt ad a táblázatnak — már ritkábban láttunk, mivel szokás volt a kövér lénia használata. De előfordult az is, hogy dacára annak, hogy a lábban csupa kövér léniaak voltak, mégis duplafinom lénia választotta el a fejet a lábtól. A táblázat oldalrészein az úgynevezett füleknek is meg kellett lenni, bár e fülek sem voltak egyformák, lévén sokszor terjedelmök két ponttól egész ciceróig terjedő is; hogy ilyen nagyfülű táblázat semmiképpen sem mutatott szépet, az csak természetes. Mind e szokások oly megrögzöttek voltak, hogy hosszú ideig nem igen mertek ezeken változtatni. Egyik-másik nagyobb nyomdában keletkeztek ugyan a táblázatszedés dolgában egyes sajátágok,

de az ilyesmit el is ítélték a szaktársak, mert hát „nem szokás úgy szedni táblázatot“! Ezért maradt meg azután igen hosszú ideig a táblázatszedés technikája a maga megszokott maradi keretében, amelynek megváltoztatására és tetszetősebbé tételére irányuló elv ma már mind több követőre talál.

Az alkalmazott		Hátralékok		Összeg		Jegyzet
munkakönyv száma	neve	mely időtől	meddig	korona	fillér	

Nem célom cikkemmel a táblázatszedés régebbi módját leírni, de szükségesnek tartottam mégis e rövid emlékeztetést, mielőtt a példákra rátérnék.

A szedéstechnika mai modern iránya készlet bennünket arra, hogy a szedés minden ágában a nehézkességet, zömökséget elhagyjuk s ezért kell,

Sor-szám	Raktár	Darab	Átvette

hogy kiküszöböljük a táblázatszedésből is a nehézkes és semmiképpen sem tetszetős régi szokásokat, ahol csak lehet, s ahol a nyomtatvány természete azt megengedi; ezzel nemcsak azt érjük el, hogy nyomtatványainknak szebb külsőt adunk, hanem új — már most is mutakozó — egészen új irányba tereľhetjük a táblázatszedés technikáját!

A kézbesítendő ügyirat		A címzett neve és lakása	Az átvétel napja és elismerése, vagy a felforgó akadály megjelölése
iktató-száma	neme és csatolmányainak száma		

Régi módon szedett táblázatok.

Összehasonlításképpen bemutatok itt néhány régi — a szokásos — módon s néhány újabb, modernebb irányban szedett táblázatot s látni fogjuk, hogy a régi divat bizony már nagyon is elavult és nehézkes.

Felesleges volna még több ily példával előhozakodni, mert ilyenek naponta előfordulnak; ezeket is csak útmutatóul vettem elő. Hiszen ha csak egy-néhány ilyen régi táblázatos nyomtatványt gyűjtünk össze, elég bizonyítékot kapunk arra, hogy önmagunknak is bevállhassuk, hogy bizony az ilyenfajta táblázatszedés ma már a csinos kivitel hátrányára van.

Hivatalos nyomtatványoknál, üzleti könyveknél, vagyis nagyobb terjedelmű táblázatoknál (költségvetések stb.) inkább a vastagabb fajtájú vonalak szedessenek, mivel a táblázat nagy terjedelme ezt elbirja és megkívánja, de egyéb munkáknál, péld.: árjegyzékek, kimutatások, évi jelentések, számlák, kisebb üzleti nyomtatványok és műveknél tág tere nyílik a szedőnek arra, hogy a maga ízlését érvényesítse és a nyomtatványt csínossá tegye.

Számláknál és árjegyzékeknél a fejvonal két sarkán valamilyen kisebb-fajta körzetdarabot is tehetünk, amely mindenesetre az újdonság ingerével hat s jól megválasztva elveszi a nyomtatvány sablonosságát. Viszont sok cífraságot se használjunk, mert ez sületlenséget mutat. Igen jól mutat az egymás fölé szedett s egymástól két pontnyi hézaggal elválasztott nyolcadpetites tompafinom lénia is. Általában szokjunk hozzá, hogy a fejvonalat ne szedjük túlvastag léniaíkból, hisz az itt következő példák is mutatják, hogy úgyszólván a legvékonyabb vonalakkal sokkal szebb a táblázat alakja, mint a nehézkes vastag léniaíkkal szedetteké.

Füleket pedig vagy ne csináljunk az ily módon szedett táblázatoknál, vagy csak igen kicsinyeket. Vannak, akik újabban a fejvonalat oly módon is szedik, mint azt a vonalozók által készített könyveknél látjuk.

Az ilyen rossz újításnak nincsen semmi értelme, mert ez csak utánzás s összefüggéstelenebb valami alig lehet, mint az összes fajtájú léniaikat felszedni; ez valóságos lénia-minta! A táblázat is kell, hogy éreztesse az olvasóval, hogy fontos adatokat tartalmaz, s ezt csak úgy érhetjük el, ha minél kevesebb, lehetőleg vékonyabb fajta léniaát használunk fel a szedésénél. Természetes, hogy ilyenkor a fejet a lábtól elválasztó lénianak sohasem szabad vastagabbnak lennie, mint amilyenek a táblázat belsejében használ-

T á r g y	
Rossz újítás.	

Kelt	K ö l c s ö n			V i s s z a k ü l d é s		
	c i k k	kiadta	átvette	kelte	kiadta	átvette

A rendelés	A szállítás	Példány- szám	A nyomtatvány alakja és megnevezése	Egységár		Összesen	
				kor.	fill.	korona	fill.
kelte							

tatnak. Helytelen az is, ha csupa egyfajta léniákból szedett táblázatnál a fejet a lábtól elválasztó vonal gyanánt két léniát használunk. Pl. tompafinomnál két tompafinomtat, feketénél két feketét.

Edényzet	Kiló	Gramm		Ár	Korona	Fillér

Egyáltalában a finomabb és csinosabb nyomtatványoknál tompafinom vagy nyolcadpetit fekete léniák használata a legajánlatosabb, mert az ilyen

A rendelés	A szállítás	Példány- szám	Megnevezés	Ára	
				kor.	fill.
kelte					

léniákkal szedett táblázat sokkal jobb benyomást tesz a szemre s csinos külsőt is ad. Mert minél egyszerűbb, minél kevesebb fajta léniát használunk

fel, annál szebb lesz a táblázat. Régi szokás volt pl. az is, hogy a táblázatnak három oldalon bekerítve kellett lennie; ma már ez a szabály is megtört. Nézzük az alábbi példákat:

Osztály	Ia	Ib	IIa	IIc	III	Kilója	
	tanuló		tanuló		tanuló	korona	napi ár
Budapestről	16	24	30	28	42	—,88	
Szombathelyről..	5	3	8	10	13		4.20
Pápáról	8	7	9	12	9		5.16
							3.80

Igy vagyunk az egészen bekerített táblázattal is. Bekeríthetjük mind a négy oldalon csak egy, vagy két léniával; ha pedig élénkebbé akarjuk tenni, akkor kis díszítést is használhatunk sarok gyanánt, sőt néha az oldalon és a fejben is.

A körülkerített táblázatnál figyelembe kell vennünk, hogy milyen papírosra lesz nyomva, s milyen betűkből van szedve az azt környékező szöveg. Mert például, ha színes papírra nyomjuk a készítendő nyomtatványt, mindenesetre jobb, ha vastagabb léniával kerítjük be a táblázatot; bár némely esetben az egész kövér lénia fehér papíron sem válik nehézkessé.

Tehát állítsuk fel szabályul magunknak, hogy világosabb betűjű szöveghez és fehér vagy halványabb színű papíroshoz vékonyabb (tompafinom,

Tejforgalom

Hol ?	Hány liter	Hány nap
Budapesten	102,600	30
Rómában..	78,000	42
Lipcseben	200,000	28
Berlinben..	150,000	30
Moszkvában	90,000	29

Kelt	Név	Lakás	Fizetés

Bevétel		Kiadás	
	kor.		kor.

duplafinom, finom), sötétebb színű papíroshoz és vastagabb betűjű szöveghez pedig vastagabb (nyolcadpetit kövér és negyedpetit félkövér és egész

Sorszám	Osztály	Tanuló neve	Előadója
1	I.	Szerestey Andor Al.	Bánn János tr.
2	II.	Kovács János	Sziklai Béla dr.
3	III.	Sántha Lipót	Kerekes János tr.
4	IV.	Balogh Zsigmond	Szabadi István dr.
5	V.	Burger József	Tullai Ede tr.

Január	Február

kövér) léniákat használjunk. Ezt természetesen nem alkalmazhatjuk például nagy táblázatokra (hivatalos nyomtatványok stb.), ahol sok esetben a félpetites kövérfinom lénia nagyon is szükséges.

A táblázatfejenek, jobban mondva szövegenek, könnyen áttekinthetőnek és mégis tetszetősnek kell lennie, mivel csak itt foglaltatnak szavak, ez képezi annak élő részét, míg az alsó rész már csak másodsorban jön tekintetbe. Törekedjünk — különösen akkor, ha kezünk e tekintetben nincsen megkötve — az egyfajta betűk használatára, mert ez a stilszerűség alapfeltétele. Sokkal megnyerőbb az ilyképpen szedett táblázat, mint ahol többféle betűfajból vannak a sorok szedve. Régibb időben a kurzív betűk használata táblázatfejekben tiltva volt s ma már a kurzív betűkkel szedett táblázat diszkrét és csinos nyomtatvány is lehet.

Legszebb a táblázatszedés akkor, ha ahhoz könnyed s nem nehézkes, vastag vonalak s a léniákhoz mérten egyszerű, jól olvasható betűk használatnak; hogy bizonyos fontosabb szavakat feltűnőbbé tegyünk: elég, ha ugyanazon betűfaj nagyobb fokait használjuk. Vannak azonban táblázatok, ahol az alsó részben — a lábban — is van szöveg (mérlegek, költségvetések, jelentések); ilyenek betűfajának megválasztása a helyes érzéktől, a táblázat terjedelmétől s sokszor a rendelőtől is függ. Azonban mindenesetre ügyelni kell arra, hogy a lábban lévő szöveg a fejet el ne nyomja.

Előfordulnak továbbá táblázatok, amelyekben a fej ismétlődik, vagyis a táblázat két- vagy többhasábos. Az ilyen elválasztások többféleképpen történtek, pl.:

Orvos neve	Járás	Orvos neve	Járás

Orvos neve	Járás	Orvos neve	Járás

E helyett sokkal jobb benyomást tesz a következő táblázatszedés:

Orvos neve	Járás	Orvos neve	Járás	Orvos neve	Járás

Számtalan ilyen példát lehetne még itt bemutatni, egy cikk keretében azonban ez mégsem lehetséges. E néhány egyszerű példával csak azt akartam bizonyítani, hogy a mai modern irány mellett a táblázatos szedés

terén is elég alkalom nyílik a szedőnek izlése kifejtésére s egyszerű táblázatos nyomtatványt is csinosan állíthatunk elő, ha a maradiságot, a régi copfot elhagyjuk.

Orvos neve	Járás	Orvos neve	Járás	Orvos neve	Járás

Természetesen nem szabad szem elől téveszteni a nyomtatvány jellegét sem. Mert míg a kereskedelmi életben előforduló legtöbb nyomtatványnak célja az olvasó figyelmét magára vonni, addig a hivatalokban használatban levő nyomtatványoktól e cél teljesen távol áll. Azt pontosan megírni, hogy mikor és milyen táblázatot szedhetünk modernebb, csinosabb kivitelben, vagy mikor változtathatunk esetleg rajta: nem igen lehet.

Vannak egyes esetek, mikor a rendelő megszokott csökönyösségén minden jobb buzgalom és ambíció megtörik; de ez ne csüggyessen el bennünket. Ott ahol lehet — s ilyen eset naponta több is előfordul — igyekezzünk arra, hogy a túlságos fekete és vastag léniaikat minél ritkábban használjuk. Törekedjünk arra, hogy de okvetlenül lépést tartsunk szedéstechnikánk fejlődésével a táblázatszedésben is. Ez pedig, mint az elmondottakból látjuk, nem nehéz dolog. Eleinte ugyan kissé bosszantó a sok vékony lénia felszedése, de később, ha megszoktuk, épp oly gyorsan és jól fog menni az ily táblázat szedése, mintha csupa félpetites léniaival dolgoznánk.

Pontos kiszámítás, a papirosnagyság ismerete, a kellő margó megadása okvetlenül szükséges. Nem szabad táblázatot lemérés szerint szedni, még ha nyomott is ennek kézírata, mint azt sok esetben alkalmam volt látni. Ki kell számítani minden egyes rovat szélességét, a táblázat hosszát s csak azután hozzáfogni a szedéshez, mert az ilyen felületes munka tovább tart: a szedő csak mér és mér s az esetleges hibát mégsem találja meg sehol.

Sokat lehetne még a táblázatos szedésről írni; oly sokoldalú és kiterjedt az, akár csak az akcidencia; eddig csak nem igen törődtünk vele, mert nagyon-nagyon könnyű valaminek gondoltuk.

Folytonos tanulás, szakunk igaz szeretete és élénk érdeklődés kell, hogy eltöltsön bennünket, s akkor minden téren nemcsak lépést tarthatunk a külföld nyomdászaival, hanem idővel még irányt is szabhatunk és vezetőkké is válhatunk. Erre való alkalom pedig van elég. Különösen ez Évkönyv kiadója, a Könyvnyomdászok Szakköre révén. Szaktanfolyamainkon az új beosztású oktatás mellett gyakorlatilag gyarapíthatjuk ismereteinket és fejleszthetjük a legszebb művészeti ipart: Gutenberg atyamesterünk találmányát, a nyomdászatot.

Erre pedig égető szükség van, mert a magyar nyomdászat úgy erkölcsi, mint anyagi tekintetben akkor lesz hatalmas és erős, ha szaktársi szeretettel egymás tudását gyarapítva, szakunkat minél fejlettebbé tesszük és minél magasabb színvonalra emeljük.

STALLA MÁRTON.